

informerer

No 6 - 2014

Fall mot sluk i våtrom

Del 5: Eksempelsamling med golv med flere sluk

Av Arne Nesje,
Sekretariatsleder i
Byggkeramikkforeningen

I våtrom er det viktig at vannet alle steder på gulvet finner veien til nærmeste sluk. Fallreglene i TEK 10 kombinert med store fliser krever god planlegging. Artikkelen gir eksempler på planlegging av fall hvor det benyttes flere sluk.

Figur 1. Bad med badekar har behov for flere sluk som må plasseres iht. fallplaner

Dette sier byggereglene om fall på våtromsgolv

DIBKs regelverk i TEK 10 pkt. 13.20 beskriver regler for fall på golv i våtrom. I veiledningen presiseres valg mellom to alternativer:

1. Tilfredsstillende fall vil være 1:50 minimum 0,8 m ut fra sluket såfremt dusjen er over sluket. Hvis dusjen ikke er over sluket, må det også være fall 1:50 fra og med dusjens nedslagsfelt og til sluket.
2. Det må være fall mot sluk på hele gulvet, minimum 1:100. Fallet må være jevnt fordelt i rommet, men kan med fordel økes i dusjsonen.

Merknad: Punkt 1 sier ikke noe om fallet på utsiden av dusjområdet bortsett fra at lekkasjevann skal kunne renne til sluk fra ethvert sted i våtrommet. Det medfører at det i de fleste tilfeller må være fall til sluk på hele gulvet.

Planlegging av fall i rom med flere sluk.

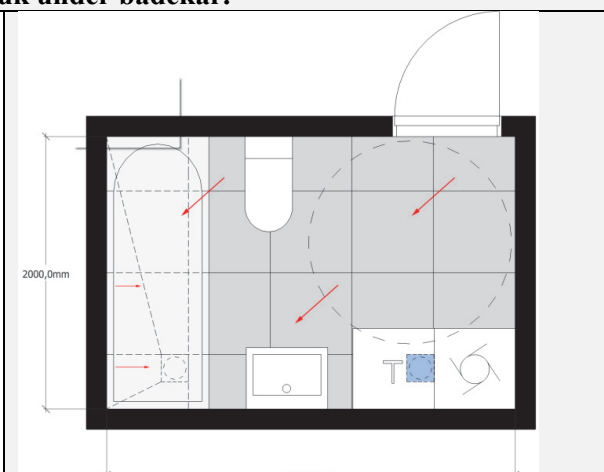
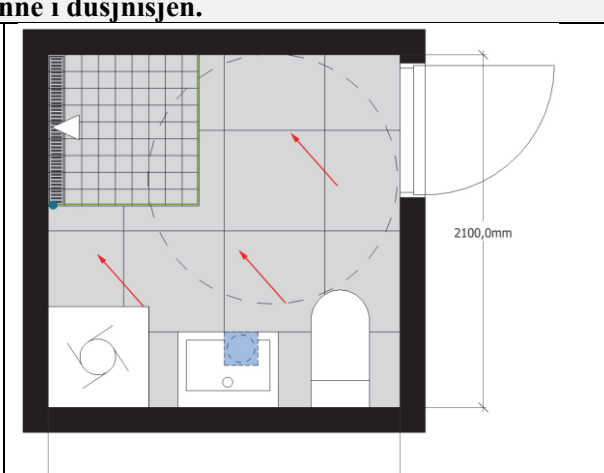
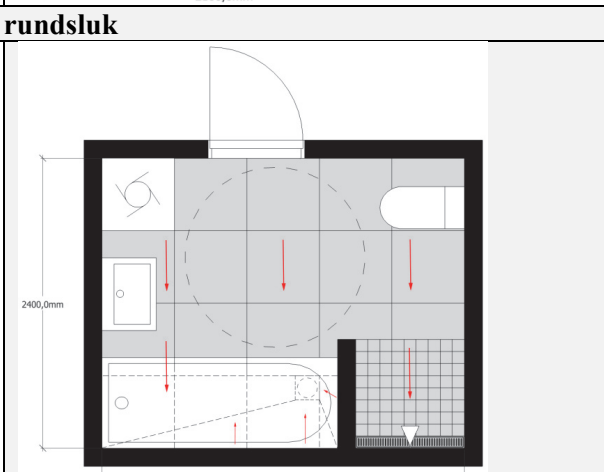
Er det flere sluk i rommet er hovedsluket som ofte er plassert i dusjsonen. Bisluket (også kalt hjelpe- eller sekundærsluket) har andre funksjoner f.eks. avløp fra badekar eller ta opp vann som ikke naturlig vil renne til hovedsluket. Det kan også være sluk som betjener vaskemaskin, overløp fra varmvannsbereder, eller sluk koblet sammen med avløp fra servant. Hovedsluket, som oftest plassert i dusjsonen, bør være det laveste punktet i rommet. Bisluket må alltid plasseres lavere enn membranens høyde ved døren.

Veiledningen til TEK 10 anbefaler en høydeforskjell mellom slukrist og tettesjikt ved dør på minimum 25 mm. Hvis gulvet er bygget med oppkanter, faste dusjvegger med tett list i nedkant eller annet som hindrer vann på gulvet fri tilgang mot hovedsluket så skal bisluket ivareta vannsøl utenfor dusjnedslagsfeltet.

Eksempler

BKFs fagartikkel nr 5/2014 beskriver generelle retningslinjer for fall hvor man bruker flere sluk. Her vises noen eksempler på romløsninger og slukplassering. I eksemplene er det brukt rundsluk som bisluk og variasjoner av rundsluk, slukrenner og hjørnesluk i dusjsonene. Skissene er målsatt med 600x 600 mm flisformat, men prinsippene er de samme med andre formater f.eks. 300 x 600 mm lagt med kryssforband. Eksemplene innfrir kravet til adkomst for rullestolbrukere. Det vises løsninger med ensidig fall på golvene kombinert med ulike fall-løsninger i nedslagsfeltet for dusj eller under badekar. Dusjvegger og- dører må velges og plasseres slik at det ikke hindrer vannsøl å renne mot sluk.

Tabell 1: Måter å planlegge fall på med store fliser. De røde pilene viser fallretningen.

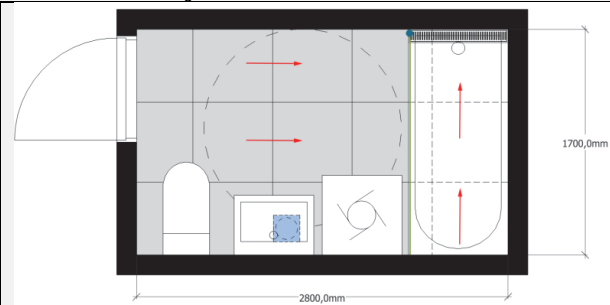
Eksempel A: Diagonalt fall på golvet og hovedsluk under badekar.	
<p>Golv: 600 x 600 mm fliser lagt med diagonalt fall.</p> <p>Bisluket: Rundsluk uten lokalt fall ved vaskemaskin.</p> <p>Dusjområdet: Rundsluk er lagt så det er tilgjengelig for rensing. Flisene under karet kan skråkappes eller det brukes nedsenket område. Fallet tilpasses så vannet renner mot sluket. Fallet bør planlegges så golvet fungerer som dusjområde også uten badekar.</p>	
Eksempel B: Diagonalt fall på golvet mot slukrenne i dusjnisen.	
<p>Golv: 600 x 600 mm fliser lagt med diagonalt fall.</p> <p>Bisluket: Rundsluk uten lokalt fall ved servant</p> <p>Dusjområdet: Småformatfliser eller mosaikkfliser i dusjsonen brukes for å forme fall mot sluk eller slukrenne. Dusjområdet kan alternativt nedsenkes hvis man trenger ekstra høydeforskjell mellom golvhøyde ved dør og slukrist (minimum 25 mm).</p>	
Eksempel C: Ensidig fall på golvet mot slukrist/ rundsluk	
<p>Golv: 600 x 600 mm fliser lagt med ensidig fall.</p> <p>Bisluket: Rundsluk er lagt nær badekarets innerside så at det er tilgjengelig for rensing. Flisene under karet kan skråkappes ut fra sluket. Fallet tilpasses så vannet under karet renner mot sluket.</p> <p>Dusjområdet: Store fliser kan her legges med ensidig fall mot slukrenne. Småformat fliser eller mosaikkfliser kan også brukes for å forme fall mot sluk eller slukrenne.</p>	

Eksempel D1: Ensidig fall på golvet mot badekarsområdet/ dusjområdet

Golvet: 600 x 600 mm fliser lagt med ensidig fall mot badekarsområdet/ dusjområdet.

Bisluket: Rundsluk er lagt under servant

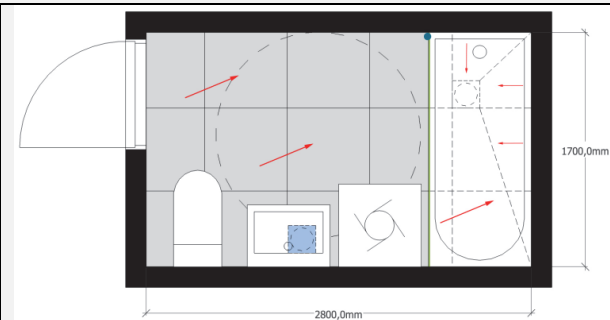
Dusjområdet (Badekarområdet):
Her vises et nedsenket badekar-/ dusjområde i hele rommet bredderetning. Store fliser kan her legges med ensidig fall mot slukrennen. Småformat fliser eller mosaikkfliser kan også brukes for å forme fall mot sluk eller slukrenne, og man unngår / "kilekanten" man får ved storformat. Golvet bør utformes så det fungerer som dusjområde også uten badekar.

Eksempel D2: Diagonalt fall på golvet mot badekarsområdet

Golvet: 600 x 600 mm fliser lagt med diagonalt fall mot badekarsveggen.

Bisluket: Rundsluk er lagt under servant

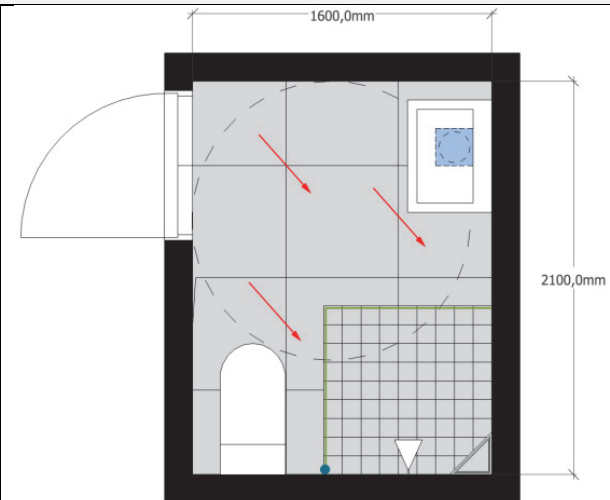
Dusjområdet (Badekarområdet):
Rundsluk er lagt nær badekarets innerside så at det er tilgjengelig for rensing. Flisene under karet kan skråkappes ut fra sluket så vannet under karet renner mot sluket. Fallet bør planlegges så golvet fungerer som dusjområde også uten badekar.

Eksempel E: Diagonalt fall på golvet mot hjørnesluk.

Golvet: 600 x 600 mm fliser lagt med diagonalt fall mot dusjområdet

Bisluket: Rundsluk er lagt under servant

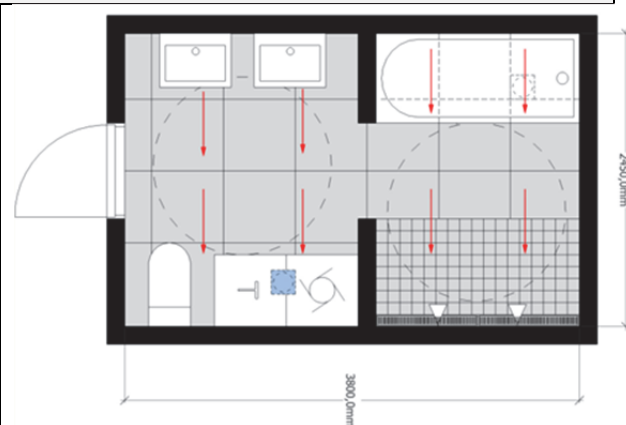
Dusjområdet:
Store fliser kan også her legges med diagonalt fall mot hjørnesluket. Men med småformatfliser eller mosaikkfliser er det enklere å forme ekstra fall mot hjørne- eller rundsluk.

Eksempel F1: Rom med tre sluk og ensidig fall.

Golvet: 600 x 600 mm lagt med ensidig fall mot dusjområdet

To bisluk: Rundsluk er lagt nær badekarets innerside så at det er tilgjengelig for rensing. Rundsluket i servant/ toalett-delen legges f.eks. i forbindelse med avløp fra vaskemaskin.

Dusjområdet:
Store fliser kan her legges med ensidig fall mot slukrennen i hele nisjens lengde. Med mindre flisformater eller mosaikkfliser er det også enkelt å forme ekstra fall mot ulike sluktyper og- plasseringer

Eksempel F2: Diagonalt fall i to retninger ut fra midtvegg

Golv: Rommets diagonale form og størrelse gjør at man legger høyeste punktet i åpningen mellom rommene.

Fallet legges diagonalt.

Bislukene: Rundsluk er lagt nær badekarets innerside så at det er tilgjengelig for rensing. Hjørnesluk eller rundsluk plasseres i hjørnet i WC/ servantdelen.

Dusjområdet:

Store fliser kan legges med diagonalt fall mot slukområdet (rund-, hjørne-, rennesluk). Med småformatfliser eller mosaikkfliser er det enklere å forme ekstra fall mot den valgt sluktypen. Nedfelt dusjområde kan benyttes.

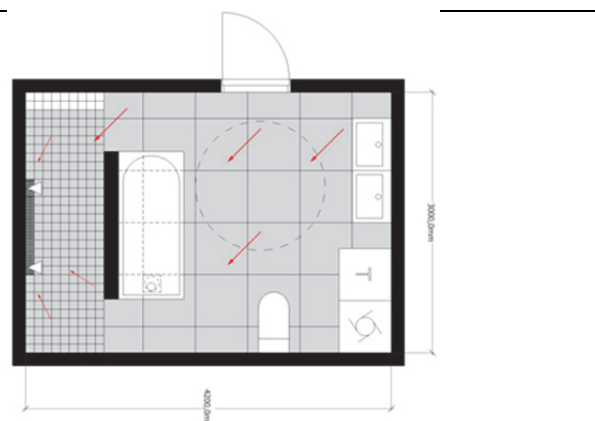
Eksempel G: Diagonalt fall mot dusjområde

Golv: 600 x 600 mm fliser lagt med diagonalt fall mot badekar- og dusjområdet.

Bisluket: Rundsluk er lagt under badekarets innerside så at det er tilgjengelig for rensing.

Dusjområdet:

Mange muligheter mht. plassering av sluk og avrenning. Velges store fliser så må de skrånkjæres for å sikre god avrenning mot avløpet. Med småformatfliser eller mosaikkfliser er det enkelt å forme fall mot ulike slukvarianter.

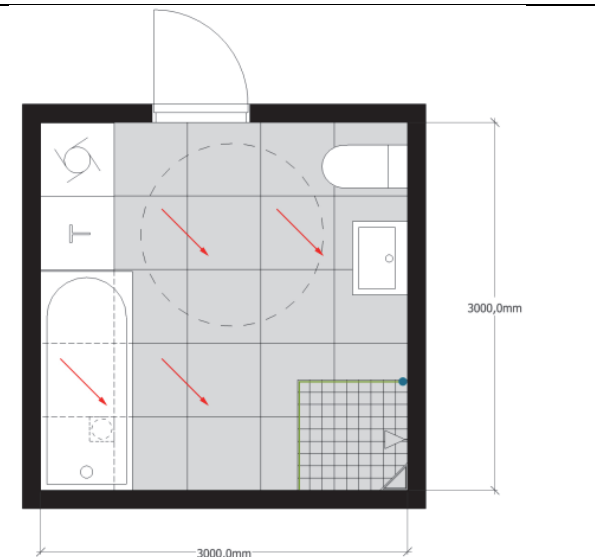
Eksempel H: Diagonalt fall mot hjørnesluk

Golv: 600 x 600 mm fliser lagt med diagonalt fall mot dusjområdet

Bisluket: Rundsluk er lagt nær badekarets innerside så at det er tilgjengelig for rensing.

Dusjområdet:

Med småformatfliser eller mosaikkfliser er det enkelt å forme fall mot ulike slukvarianter. Store fliser kan også her legges med diagonalt fall mot hjørnesluket.

Referanser:

- BKF informerer nr 5/2014:Fall mot sluk i våtrom. Del 4: Planlegging av golv med flere sluk
- BKF informerer nr 10/2013 og 1/2014: Fall mot sluk i våtrom. Del 1 og 2
- Teknisk forskrift (TEK10) Byggereglene med veiledning
- Byggebransjens våtromsnorm blad, BVN 30.100 Krav til fallforhold, overflater og underlag
- Norsk Standard NS 11001-2009. Del 1 og 2 Universell utforming av byggverk
- NS 3420 Beskrivelsestekster for bygg anlegg og installasjoner

Foto: Bilde er utlånt av Bergersenflis AS   **Illustrasjoner:** Anette Hov, Fagflis